

Gist s podobami za slovensko
mladino [s prilogo „Angelček“]

ŠTEV. 7-8

Ljubljana, 1925

LETO 55

Leop. Turšič:

Naše vstajenje.

Gospod je vstal . . . Oj, koliko veselje
nam iz mladostnih prs kipi na dan!
Pomlad, pomlad iz duš vre tudi naših,
da bosta bolj cvetela hrib in plan.

Gospod je vstal . . . Odrešeni smo greha,
ki nas v ledene vklepal je vezi;
Gospod je vstal, in ž njim v življenje novo
in cvetno vigred gremo tudi mi.

Gospod je vstal . . . In zopet je med nami
Kralj naših src in naš Odrešenik;
premağal smrt je, našim mladim četam
in našim potom bo poslej vodnik.

Gospod je vstal . . . Žare nam mlada lica,
in v solncu bliska duš se naših vrt:
Ni smrti več, samo življenje novo
in raj, ki nam po zmagi je odprt . . .

Zalasnica.

IV.

epa zdaj nosi zalasnico in pase. To se pravi: Zalasnico sme zatekniti le, kadar je na paši, ker doma — Bog varuj — da bi mati videla. Pase pa tudi — no, tako, tako... Zdaj se še ni začelo poljsko delo, zato ima Kristina čas, in zato vselej ženeta obe. Na paši je pa Pepi vse drugo mar, samo ne ovce in živina. Zalasnice je silno vesela. Le to ji je hudo, da se pred nikomur ne more izkazovati. Sosedov Maže in Zefa paseta sicer blizu tam, a Pepa ne sme tja zraven. Že zavoljo koštruna ne, ki sta ga baš s Kristino navadili, da trka. Sosedovi imajo tudi koštruna, ki trka: zato je nevarno, da bi zašle ovce skupaj. Tudi se Kristina zelo boji za kuštruna, ker je njen, in ker ve, da bi bil sosedov hujši, ako bi se spopadla. Zato Kristina Pepo vedno uči, kako je treba paziti na ovce. Zdaj, ko bodo sadili krompir, bo morala biti Kristina na njivi — in takrat bo pasla Pepa sama in na svojo odgovornost. Pepa pa pravi, da bo že takrat pazila, zdaj pa ji še ni treba...

Kristino pa tudi peče vest, da je pravzaprav ona zapeljala Pepo v ničemurnost. Pa si ne ve kako pomagati. Pepi vzeti zalasnico, si ne upa; materi povedati pa tudi ne. Potem se pa spomni in pravi: »Barbari bom pisala!« In premišlja: Barbari bi pisala in jo takole postrani vprašala za svet...

In ji je res pisala, Barbari. Pero pa ji je zahajalo tako, da je pisala le bolj o suknji kot pa o zalasnici. Zalasnico je omenila le v tem, da je Barbaro vprašala, kaj ona sodi: ali so steklene zalasnice ničemurnost, ali niso? Ona — Kristina — da ne nosi zalasnic (da bo vedela), ampak druga dekleta da jih nosijo. Potem jo je vprašala zavoljo suknje: Ali so še v navadi suknje z ovratniki in z velikimi gumbi na ramah? Kaj Barbara sodi o tem? Ona — Kristina — si je je želela vso letošnjo zimo, pa denarja ni imela dovolj. Zdaj pa, ko bo za deklo in ji bo Andrej zvišal plačo in bo vrhutega še koštruna in ovco imela v paši: zdaj bi si pa že upala spraviti toliko skupaj do zime. Kaj torej pravi Barbara na to? Toda hitro naj odpiše, ker je Kristini tako nekako na vse strani hudo, da sama ne zna povedati, kako...

In kaj je Barbara odgovorila na to? Kristini je poslala razglednico in zapisala, da bo kmalu sama prišla domov, dotlej pa da naj bo Kristina pridna in naj uboga. Iz tega ni vedela Kristina ne sem ne tja.

Hkrati je pa dobila tudi mati od Barbare pismo, kjer piše Barbara, da postaja Kristina posvetna in da naj pazijo nanjo. Mati je pa pismo pokazala Kristini, in Kristina je bila tako huda, da bi bila skoro sedla in napisala Barbari grobo pismo. Pa se je premislila in ni nič pisala. To pa je sklenila, da ji bo povedala, kar ji gre, kadar pride Barbara.

Tako so šle torej te stvari proti velikonočnim praznikom. Sneg je bil že popolnoma izginil, in solnce je dobivalo svojo moč. Gnoj so že vozili in za poljsko delo so se pripravljali.

»Pepa, zdaj bomo pa krompir sadili, in jaz bom nametavala. Ali boš pasla?«

»Bom, če mi boš kupila ogledalce,« je rekla Pepa.

»Ali boš potem pazila?«

»Bom.«

»Na!«

In Kristina ji je kar dala svoje ogledalce. Ga vsaj ona — Kristina — ne bo več imela. Da ne bo Barbara mislila! Pepo bo že enkrat mati zasačila ali pa celo Andrej —!

So torej sadili krompir, in Kristina je nametavala.

Ej, kako je prijetno na njivi spomladi, ko solnce še ni preveč vroče, in se od vseh strani sliši govorica in smeh! Iz zemlje se kadi in diši po travi, ki sili v zelenih šopih izpod ruše. Kolca škripljejo pri oranju, da odmeva od nasprotnega griča. Kmet vpije in kriči nad voli, kot bi jih sovražil, pa jih ima le rad tako in je vesel, da jih je preredit čez zimo, ki je bila dolga in huda.

Doli na Opinku pa kriči Pepa in seganja. Še zadosti se drži. Malo paziti morajo nanjo, ker je še otročja... Z njive se prav lepo vidi dol na Opinek. Za potjo sedi in z neko stvarjo se igra. Drugi ne vedo, kaj je, Kristina pa ve. Ogledalce je, in »zajčke« pošilja gor proti Mažetu in Zefi, ki paseta onstran meje. Pa otrok je vseeno le previden; dostikrat skoči pokonci in zavrača in vpije: »Hej Rožica, hej Belka, hej Rumena! Čakaj, čakaj!« Nalašč vpije, zato da se sliši gor na njivo. Kristina jo pa nalašč bodri z njive dol in priganja:

»Pepa, le pazi!«

»Saj! Ali ne vidiš?«

Spet skoči pokonci in seganja. Potem se pa skrije za grič, da je ne vidijo. Da bi bil otrok le pameten in bi pazil!

Toda — kaj je to? Spodaj je nastalo vpitje. Izza griča se čuje Pepin glas, ki kriči in se brani... Tudi Maže vpije, in Zefka se dere. Zdaj so pridrvele ovce izza hriba. Oboje so pomešane med seboj. In tisti pisani koštrun sosedov — ali se ne zaganja v Kristininega? Prav tam sredi ovac se rujeta! O za božji svet! Otroci se pa tudi tepo med seboj! Maže in Zefa sta pritisnila Pepo izza griča. Maže ji je nekaj vzel in zdaj teče čez mejo, Zefa pa za njim, Pepa pa za obema! Koštruna se pa prerivata, da ovce kar prhajo narazen. Kristinin koštrun omaguje in se umika... O, sveta Devica! Prav na rob se mu umika! Zdajnzdaj bo zdrknil čez pečevje — —

Kristina vrže od sebe krompir in steče kar čez njive, čez travnike, čez grmovje in robidovje. In kriči nad Pepo, naj vendar — vendar... O sveta Pomagalka: zastonj je! Že se prekopica koštrun čez skalovje. Od skale do skale se trklja, od grma do grma se lovi... Zdaj je telebil v

jarek! V jarku je pa skala na skali. Ob skalo je udaril z glavo. Vstati ne more!

Tam čez njive pa teče gospodar Andrej. Gnoja je peljal na njivo in je slišal vpitje. Zdaj gre, se vrže med ovce, razpodi sosedove in se penja po skalah v jarek do koštruna. Ko prihiti Kristina za njim, je koštrun že mrtev v Andrejevih rokah. Andrej mu obrača glavo zdaj sem zdaj tja — kamor mu jo obrne, tam obvisi. Iz smrčka in iz ušes mu teče kri. Oči so brez ognja, brez življenja...

»Tu ga imaš!« — Pa ji ga vrže pred noge. — »Saj pravim: tako je, kjer gospodarijo otroci!«

Več ni rekel. A bled je bil, in okrog ustnic mu je igralo...

Kristini pa se je koštrun zasmilil, kot da je človek. In vrgla se je na kolena pred njim in mu privzdigovala glavo. A glava je omahovala v stran, in oko je bilo podpluto s krvjo...

»Ojej! Ti ljubi Bog, zdaj ne bom imela ne koštruna ne denarja! In kdo bo zdaj pasel?«

»Kdo neki? Pasla boš ti, koštruna ti bom pa plačal jaz; za meso ga bom prodal. Otroku bom pa že pokazal in mu navil uro: potreben je!«

»Jaz ne bom pasla! Jaz ne bom pasla!«

»Rada! Premalo te bo!«

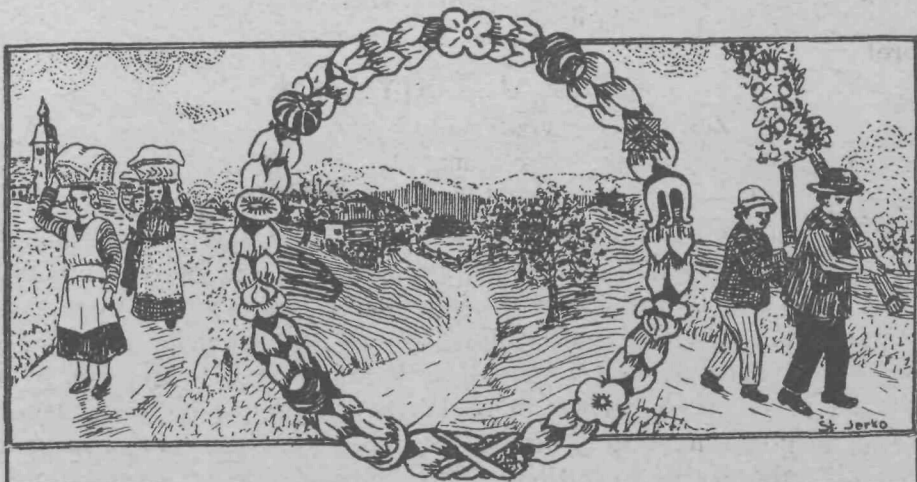
Vzel ji je koštruna in si ga del na ramo pa splezal ž njim po skalovju. Kristina je obsedela in zrla nemo predse. Voda je šumela in se penila od skale do skale. Doli v tolmunu se je pa vrtelo par krvavih pén...

»Ne bom pasla, pa ne bom! Izplačajo naj me, pa grem k Dolinarju!«

Jezno si je obrisala solze in je tudi sama začela plezati po skalah. Zgoraj so se ovce radovedno ozirale čez rob in beketale. Ko je prilezla Kristina na vrh, je bila njena ovca z jagnječema prva, ki ji je prišla naproti. Smrček ji je vteknila pod pazduho in ji je vohala po rokah, če ima kaj zanjo? Jagnječa sta pa skakala okrog nje in se spenjala na zadnje noge. Kristina je objela vse tri in se razjokala:

»Ne vem, če bom mogla iti? Ne bom mogla —!«

Bogumiš Gorenjko:

Velika noč!

Zazibala
je Velika noč zvonove,
pa zapeli
radostne pozdrave
čez logove,
čez dobrave
so do tihih, gorskih koč:

„Prišla je Velika noč
in prinesla beli dan
in pregnala črno noč!

Odpri kočo, o kristjan,
odpri vrata na stežaj,
odpri srce na stežaj —
prišla je Velika noč!
Glej, da pride pod tvoj krov,
vanj prinese blagoslov
blažena Velika noč!“

Oj, prepevajo zvonovi
tak slovesno in počasi
tam v zagorski tihi vasi,
tam nad mirnimi domovi ...

00000
0000
000

Leš v zameni.

(Povest.)

5.

Hladnikov Leš je res dočakal pomlad na Citrarjevem domu. Že zdavnaj je bil skopnel sneg po zagorski dolini. Dasi so bile noči še nekoliko mrzle in je pokrivala še vsako jutro debela slana polje in vrtove, so bili dnevi vendar že topli in prijetni. Solnce je ogrevalo božjo zemljo, da je trava naglo brstela in so se vzbujale prve, plašne rožice. In gledali so rožice v božje pomladansko solnce. Smehljale so se in poslušale tihi vetrec, ki je šelestel nad zagorsko zemljo. Z vetrecem pa so se zibale med solnčnimi žarki prve pomladanske ptice. Na brsteča drevca so sedale ptice in so klicale zelene liste iz toplih odev. Listi pa so slišali te prijazne klice. Pogledavali so iz mokrih popkov, začudili se krasni pomladi in se širili v sladkém pomladnem hrepenenju. Ptice pa so jim prepevale do poznega večera in s poznim večerom so odšle v svôja nova gnezdeca, pa so zadremale, kakor so zadremale prve rožice in kakor so zadremali brsteči listi po drevcih.

Hladnikov Leš pa je bil žalosten, ko je videl, da je prišla pomlad. Saj ni bilo čudno. Videl je, da so se vračale ptice domov, in videl je, da so se celo drobne rožice vračale iz mrzle zemlje domov pod mile, prijazne žarke. In hudo je bilo Lešu, da on ne more domov, samo on ne... S Citrarjem sta orala tri njivice, ki so bile edina Citrarjeva last. Leš je stopal pred živino in jo priganjal. Citrar pa je oral. Lepo se je smejalo solnce z neba, da je bilo prav toplo. Vse naokrog pa je dehtelo s prijetnim, pomladanskim vonjem, da je Lešu kar trepetalo srce. In Leš se je spominjal doma in Srednjega vrha. Spominjal se je tudi, kako veselo je spomladi na Srednjem vrhu. Oče orje in vpije nad živino. Leš pa stopa pred živino in vihti dolgo šibo. Tu pa tam pograbi za komat, da spravi živino v pravo smer. »Hej, hej!« vpije, da se razlega daleč onkraj Srednjega vrha po položni rebri. V gozdu nad Srednjim vrhom pa prepevajo ptiči, petelini se oglašajo ob samotnih hišicah, in solnce sije, in rumeni žarki se zibljejo vsepovsod nad Srednjim vrhom. Cenek in Uršika pa tekata po travniku in se lovita in se smejata, kar se da... Saj je tako krasno in prijetno spomladi na Srednjem vrhu! Pa bi se človek ne smejal?

»Hej, hej!« zavpije zdaj Leš na Citrarjevi njivi nad muhasto Ciko, ki sili venomer v razor. »Hej, hej!« vpije in bi najrajši jokal. Ozira se neprestano dol po dolini, kjer se sveti daleč in visoko sredi strme gore Srednji vrh. Ves je oblit s solnčnimi žarki in se leskeče in pozdravlja v daljave in nižave. Ondi pa orje oče, in za živino hodi tisti hinavski Peter in se smeje in prepeva, kakor se smejeta in prepevata mali Cenek in mala Uršika. Vsepovsod veselje, in židana volja hodi s kraja v kraj...

Leš pa mora hoditi tu v dolini pred razvajeno Ciko in poslušati Citrarja in prenašati njegovo nevoljo. Oh, da more biti tako!

Lešu se zasvetita v obeh dve drobni in pekoči solzi. V srcu ga grize, strašno grize, da bi jokal na glas, če bi ga ne bilo sram pred Citrarjem. In tlači tisto boleost nazaj, odkoder je bila prišla; a boleost se ne da potlačiti, pa naj si Leš še toliko prizadeva. Kar zobe stiska in divje maha s svojo dolgo šibo. A vse ne pomaga prav nič. Boleost postaja vedno večja in silnejša, in Leš si ne ve pomoči... »O, da more biti ta Peter na svetu!« si misli. »Vsega je kriv samo ta Peter, ta hinavski Peter! Radi njega moram zdaj služiti pri Citrarju, samo radi njega... Pa bi bilo zdaj lepo na Srednjem vrhu! In prepeval bi in bi nemara še celo vriskal... Pokažem Petru — še kmalu mu pokažem, da mu bo joj in gorje! Saj sem še vedno Leš, še vedno sem Hladnikov Leš. Zato mu pokažem, hinavskemu Petru...«

»Hej, hej!« je zavpil Citrar, ker so bile krave le preveč zašle preko razora. »Kaj povešaš glavo in gledaš v tla? Na živino pazi, Leš!«

Leš se je stresnil in je pograbil z vso silo za komat. Srdito je zamahnil s šibo in spravil krave v pravo smer. — »No,« je zagodrnjal. »Mučim se tu in jezim. A doma bi lahko prepeval in se veselil. Pa čemu vse to? Samo zato, da je Peter na Srednjem vrhu vesel. O, le počakaj me, Peter! Ne boš se veselil dolgo časa... Kar domov se povrnem. Pa da mi že prej ni padlo v glavo! Da sem mogel biti tako neumen in se že prej nisem domislil tega!«

Leš se je razveselil te misli. »Hej, hej!« je zavpil in skoro poskočil v zrak. Da, tako napravi! Lepo se povrne domov. Petra pograbi in ga s silo zapodi s Srednjega vrha. On pa ostane lepo doma in poreče očetu, da je Peter sam pobegnil, ker noče več služiti pri Hladnikovih. No, oče ga pa ne bo preganjal nič več z doma in bo nazadnje zadovoljen, da je Leš spet pri hiši. Leš bo pa gledal, da se mu več ne zameri; priden bo in ga bo ubogal. Pa napravi vse, kar je treba. Samo da ostane doma in na Srednjem vrhu in mu ni treba več, da služi pri tujih ljudeh...

»Hej, hej!« je vpil Leš in je bil vesel kakor že dolgo ne. Pogledoval je daleč gor na Srednji vrh, in oči so se mu smejale v razkošnem veselju. Pa se je Citrar čudil, ko je videl njegovo veselje. Zmajal je z glavo in si je mislil: »Čudno, da je tako vesel. Pobič se bo popravil. Hvala Bogu, da sem ga privedel na pravo pot. Najboljši učenc je zdaj v šoli. Gre mu kar samo od sebe v glavo. Pa tudi doma se vede, kakor se spodobi... Hvala Bogu! Hladnik bo lahko kmalu prišel ponj in ga bo vesel.« — To si je mislil Citrar. Na glas je pa rekel: »No, no, pobič! Pa kaj si naenkrat tako vesel? Ali pa te je užgala sama pomlad?«

»Zakaj bi ne bil vesel, stric?« je odgovoril Leš in se posmejal. »Saj sije solnce tako lepo, in ptiči prepevajo v gozdu, da je veselje. Pa bi še jaz ne bil vesel? Hm, kaj pa tudi hočem drugega? Kar zažvižgal bi in bi zapel...«

»Prav, prav, pobič!« ga je pohvalil Citrar. »Le bodi vesel, dokler si še mlad. Na starost ne boš imel prilike, da bi bil vesel, kakor si zdaj. Zato je prav, da si zdaj vesel in se spominjaš mladega življenja.«

Citrar je bil Leša vesel. Zadovoljen je bil sam s sabo, da je tako hitro predrugačil mladega, vihravega in k slabemu nagnjenega dečka. Saj pa je tudi moral biti zadovoljen z Lešem. Leš je postal ubogljiv in bil je priden kot nobeden drugi na vasi. Še učitelj ga ni mogel prehvaliti, ker je bil Leš zdaj že prvi in najmarljivejši učenec, zgled vsej šoli. In radi so ga vsi imeli, še celo strogi gospod župnik mu je odpustil vse nekdanje prestopke in se ni več spominjal njegove nekdanje zlobe in malopridnosti. Vse to je dosegel samo Citrar s svojo železno vztrajnostjo in voljo. Tudi on sam je imel zdaj Leša rad. Poučeval ga je o vsem in mu je z veseljem razkazoval mizarstva dela, ker je videl, da Leša na vso moč zanima in veseli mizarstvo. In fant je napredoval v tem delu kar čez noč in vidoma. Citrar se je čudil in premišljal: »Še bo znabiti nekaj dobrega in velikega iz njega, če ostane na tem potu. Samo, da bi se ne naveličal prekmalu in bi ne krenil s tega pota. Da bi ga le ne zapeljale nazaj njegove stare napake — lenoba, malopridnost in velika trma.«

Zato je Citrar dobro pazil na Leša. Dan na dan je gledal nanj; zato pa tudi videl, da se hoče deček tuptam vrniti v stare napake. Ob takih prilikah ga je hitro prijel in ga je zasukal nazaj na staro pot. — »Še ni popolnoma zdrav,« si je mislil. »Take bolezni pač ne preidejo tako hitro, kot bi mignil s prstom. Še bo treba truda in napora. A da ozdravi, za to sem porok jaz. Samo, če ne pride kaj drugega vmes, kaj hudega, ki pokvari za vedno moj trud.«

Citrar se je resnično bal tistega hudega in je še bolj pazil na fanta, da ga domala cele dneve ni izpustil izpred oči. Tisto hudo do zdaj še ni prišlo, in Citrar se je oddahnil. Pač je videl tu in sem, da se je Leš razsrdil kar sam od sebe in cepetnil z nogo. Obrvi so se mu namršile, in oči so se mu zasvetile, in Leš je že gledal, nad kom bi stresel svojo jezo. Pa je opazil malega Lukca in ga je hotel pograbit. A Lukec pa je samo pogledal in mu ni niti utegnil reči: »Gldavs!« — Tedaj je pa že pograbil Citrar Leša in ga je dobro oštel. Pa je bilo Leša sram. Stresnil je z glavo — in nesrečne jezice ni bilo več v njegovem srcu.

Tisti dan, ko sta orala, pa se je Leš potuhnil popolnoma. Vesel je bil na polju, da je žvižgal in prepeval. In čudil se mu je Citrar. Pa ni vedel, kaj se je vzbudilo v Leševem srcu; in tudi tega ni vedel, da je Leš že vse premislil za svoj beg. No, Lešu je bilo to prav. Še glasneje in veseleje je prepeval in se smejal. Saj je vedel, da služi danes zadnji dan pri Citrarju. Jutri bo pa že doma. Na Srednjem vrhu bo, vesel in zadovoljen kot nihče na božjem svetu . . .

Zorala sta bila s Citrarjem že vse tri njive. Zgodaj popoldne je še bilo, ko sta se napotila domov. Leš je hodil ves zadovoljen po izbi in si mel roke. Tu in tam je stopil k oknu, pa pogledal po solncu. Solnce

se je vedno bolj nižalo k visokim goram; še pol urice, pa zaide in pošlje čez gore črno noč. Leš se je posmejal, ko je videl solnce že tik nad goro. — »Samo dve urici še, pa sem doma. Spal bom nocoj lepo in brez skrbi na podstrešju. Tam stoji moja postelj, in zdaj spi na nji hinavski in prekanjeni Peter. O, to bo Peter gledal, ko ga bom pograbil in spodil domov! Jokal bo — vem — in moledoval. Pa ga ne bom poslušal. Naženem ga, da bo veselje! Pa še trikrat ga bom brenil, da se niti ogledati ne bo utegnil.«

In Leš se je zasmel in se je v svojem veselju udaril po kolenih. V njegovem veselju ga je pa zmotil mali Lukec. Prikoracal je v izbo, in Leš ga je prijel in ga dvignil k stropu. Ujčkal ga je na rokah, in malemu Lukcu se je to tako dopadlo, da je vriskal na ves glas. In tudi kanarček se je prebudil, pa je pričel žvrgoleti, da je šlo skozi ušesa.

»No, Lukec!« je rekel Leš in se prešerno smejal. »Ali te znam jaz lepše ujčkati ali vaš Peter? Glej — pa danes je zadnjikrat. Jutri naj te ujčka spet Peter! Seveda, če se mu bo ljubilo in če bo mogel in če ga ne bo hrbet preveč bolel. Kaj? ...«

»Petlcek pliden — nic buban,« je rekel mali Lukec. »Libica plidkana, tudi nic bubana ... Buban palkelj, pa plavi: ajs — ham ham ...«

Leš se je smejal in postavil malega Lukca na tla. A Lukec ga je prijel za hlače in prosil: »Se, se, Les! Ves — hopsasa v nebesa! Lukec lad ujčka — gol, gol v nebesa . . . Se, se, Les!« — No, Lešu se ni več ljubilo. Stopil je k oknu, pa je videl, da se solnce že pogreza za gore. Tlesknil je z rokami in se zavrtel po izbi. Lukec pa je bil razžaljen. Prstek je vtaknil v usta, pa rekel nevoljno: »Les, le, le! Pa te bo palkelj — lop! Pa te v sklinjo zaple — lop!« Lukec se je zavrtel na peti in je odšel iz izbe.

Tedaj je prišel Citrar z novo pručico v roki. »To pručico poneseš Kocijanovi stari materi,« je dejal. »Težko že čaka stara na njo. Takoj jo moraš nesti. Pa pridi kmalu nazaj, ker bo večerja že gotova.«

Leš je zgrabil pručico in je odhitel z njo iz izbe. Na vso sapo je stekel in dirjal nevzdržno skozi vas. Samo enkrat se je ustavil na cesti. Ozrl se je na gore, pa je videl, da je solnce že zašlo. In Leš je poskočil ves vesel. — »Hehe!« je rekel. »Nič več me ne vidiš, ti Citrarjeva hiša! Ni mi žal po tebi — prav nič mi ni žal. Saj nisem imel tam nič dobrega . . . Hoj, pa bom vriskal jutri že doma! Tako bom vriskal, da me bo poln ves Srednji vrh . . . Joj, hoj!«

In Leš se je zaprašil naprej. Tekel je vso pot do same Kocijanove hiše, ki je stala koncem vasi. Ves zasopljen je prišel h Kocijanovi stari materi. »Pručico sem vam prinesel, stara mati!« je dejal. »Gotova je, in Citrarjev stric jo vam pošiljajo. Pogledajte jo, stara mati, če je prav narejena in če vam je všeč.«

Kocijanova stara mati si je ogledala pručico od vseh strani. Pa je bila vesela in zadovoljna. Natrosila je Lešu v žep polno perišče suhih

hrušk in ga pogladila po licu. Leš se pa ni nič zamudil. Kar naglo je odšel od stare matere. Zunaj na potu pa se je globoko oddahnil. Ozrl se je okroginokrog, pa si rekel: »Stečem, da bom imel vas takoj za sabo. A onkraj vasi že ne bo nikogar več, in tam se mi ni bati, da me vlove. Zdaj je prišel pravi čas, in zdaj pokažem, da se ne bojim nikogar!«

Leš je res prišel teči in tekel je do konca vasi. Tam pa se je ozrl, če ne teče nihče za njim. In se je razveselil, da je kar trikrat zavihtel madro po zraku. — »Saj sem rekel, da pojde vse kakor namazano!« je dejal. »Pa sem tudi vse prav dobro iztuhtal, da bi nihče ne mogel bolje... Premeten in prekanjen je Citrarjev stric. Jaz pa sem ga prekanil, da bo kar zijal in se praskal za ušesom. Leš ni tak, da bi ga kdo metal za plot med smeti. Ni, pa tudi ne bo...«

Mračiti se je že jelo po zagorskem svetu. V temnem zvoniku je zazvonilo ave Marijo — in tedaj se je nehal Leš smejeti. Snel si je madro in molil. Počasi je stopal naprej po cesti in se ni več oziral nazaj. Ko je pa odmolil, je prišel spet teči in tekel dobre pol ure. Zvezde so že gorele po prostranem nebu, ko se je ustavil doli, kjer se je cepila od glavne ceste pot na Srednji vrh. Tedaj pa je Leš zavriskal.

»Juhuhu!« je zavriskal in stekel preko proda, ki je sredi njega šumela glasna Sava.

J. E. Bogomil:

„Fant, ali si neumen!“

akor preproge so bili travniki. Vrtovi kakor pregrinjala, polna cvetja in zelenja. Majnik prihaja. Majnik! Povsod lepota, bajna in čarna kakor iz devete dežele.

Pepi se je zagledal v pisano cvetje. A ga ni dolgo samo gledal. Šel in ga nabral, pa povezal v — če ne ravno krasen, pa vendar čeden šopek.

Vesel ga je prinesel v hišo.

»Oh, kako je lep!« je začul pohvalo iz maminih ust.

»In kako lepo diši! Poduhajte, mama!«

»Zares!«

»Ná, pa še ti!«

Tudi sestrica Pavlica je bila deležna dobrote, da je smela približati svoj topli nosek lepemu šopku, ki ga je nabral in povezal sam Pepi. Poduhala ga je in — na vso moč kihnila. Seveda! Ker tako močno diši. O je bila porednica!

Kuharica Roza, hišna Minka, celó papa v pisarni — nihče ni imel ta dan miru pred Pepijem. Vsi so hvalili njegov šopek in vonj njegov.

Kar pijan je bil Pepi same hvale ta dan.

Na travi v vrtu je ležal stari čuvaj, mrki Hektor. Tudi njemu — kajpak, prijatelju! — mora Pepi pokazati, zakaj ga danes vsi hvalijo.

Kaj bo šele Hektor naredil? Saj je Pepi slišal, kako se je pred kratkim učila Pavlica: »Pes bolj slabo vidi, natanko pa sliši in posebno dobro voha. Zato ga rabijo lovci, da jim zasleduje divjačino.« Pa bi bil vesel Pepi tudi pasje pohvale.

»No — ali bo kaj!«

Bolj pa, ko se je Pepi trudil, da bi dosegel pri Hektorju kako znamenje pasje zadovoljnosti, bolj se je stari čuvaj nevoljen umikal, bolj se pačil, bolj čemerno gledal, kakor bi hotel reči: »Fant, ali si neumen! To ni zame! Zame je košček klobase. Taka reč mi diši. In če bi jih bilo več, bi pa še lepše dišalo. Tudi meso bi rad duhal, celo kosti bi se ne branil. In če ni drugega, mi diši tudi kos kruha. Tudi mleko imam rad, celo voda mi včasih dobro stori. Toda — trava?! Pa saj to še trava ni. Fant, ne bodi neumen!«

Tistega dne si Pepi in Hektor nista bila posebno prijatelja. A proti večeru, ko je Pepijev šopek snedel zajec, je Pepi tudi Hektorju dobrohotno odpustil in pozabil na žaljivo pasje vedenje.

Lastovice na povratku.

Iz Afrike so priletele preko morja. Kako veselo je bilo to romanje! Pustile so za seboj puste, nevljudne puščave, visoke, okorele piramide in bregove Nila, pa jadrale po zračnem morju. Nad njimi neskončno nebo, pod njimi morje brez konca in kraja. Nikjer ni bilo drugega nego sama voda in zrak. Kje je bila vendar stezica, po kateri je bilo treba hoditi? Kje državna cesta, ki je peljala v severno domovino? — Nikjer! Kdo pa jim je kazal pot, kdo jim povedal, če niso morebiti že zašle s pravega tira? — Nihče!

Nihče? I, kako pa so našle potem vselej pravo pot? — O, globoko notri v malih prsih je bil nevidni kažipot, ki jih je gnal naprej, naprej, vedno le naprej. In če so se tudi očesca zastoj ozirala po kopnini in po

hrani — nevidni spremljevalec jih je le gnal naprej, in krilata družba je romala hrepeneč in polna zaupanja v daljavo.

Postavni junaci so bili ti ptiči — lastovičji. Kamižolica je blestela kot črn demant in odsevala modro-zeleno. Prsi pa je pokrival snežnobel predpasnik, ki se mu ni moglo očitati najmanjšega madeža. Kot strelica je švigalo vitko telesce s priostrenimi krili in škarjastim repom skozi zrak.

Glejte, ko se je jela že oglašati utrujenost v neprekosno vztrajnih kreljutih, je zazvenel iz sprednje vrste vriskajoč klic. O veselje!

Pod njimi vstaja v meglenih črtah suha zemlja iz morja, vedno bliže in bliže, dokler ne zažari v solnčnem svitu. Kakšna blažena dežela je to! Oljke, pinijske, lavorjevi grmi krasé griče, spomeniki rajnkih žaljujejo v senci cipres, ljudje plamenečih oči prebivajo pod modrim nebom.

Pač je lepa ta dežela primorska, a naše potnice čitajo z obrazov prebivalstva, da se ne čuti srečnega, čeprav biva pod tem rajskim nebom; zato jo vrežejo naprej, v ožjo domovino, ki ne tiči pod tujim jarmom. Pod slovensko nebo, v senco slovenske lipe, k slovenski hiši, med slovensko ljudstvo jih žene skrivnostna sila v malih prsih. Kako srečne so bile svoje dni tamkaj, ko so rasle v varstvu skrbnih staršev! Visoko gori pod slemenom, napol v zraku, je visela njih zibelka. Ko pa so bile že tako velike, da so lahko pomolele glavico skozi okence svoje hiše — oj kakšen čaroben svet se jim je odprl! Sredi dvorišča je stala velika, velika lipa,

ki je širila rajsko vonjavo v ozračje, med listi pa je brnelo na tisoče čebelic po sladkem cvetju. Spodaj pri tleh pa se je zabavala kričava truma kokodajskega rodu, se je solnčil renčeči Čuvaj, in so brzeli v pridnem delu ljudje sem in tja. O, lepo je bilo takrat, tako srčkano domače in tako polno miru! A kako blaženo jim je bilo pri srcu šele tisti dan, ko so stale prvikrat pred oknom svoje palačice, dvigale po navodilu staršev še neizkušena krilca, se dvignile nato v zrak in se dale nesti lahkotnemu zrakoplovu svojih lastnih peroti! Tega občutka ne more izraziti niti neutrudni lastovičji jeziček. Takrat so gledale prvič dol z nebesne modrine na slovensko zemljo, na krasne gozdove in zelene dobrane, na reke in valovita žitna polja, slišale so slovensko pesem iz slovenske hiše in občutile prvikrat blagodejno toploto slovenskega solnca.

Seveda, pozneje, pozneje je postalo marsikaj drugače. Solnce je jelo prihajati v gosti redkeje, pogosteje je padal dež, bogate njive so se spremenile v strnišča, in listje je padalo brez prestanka raz drevje.

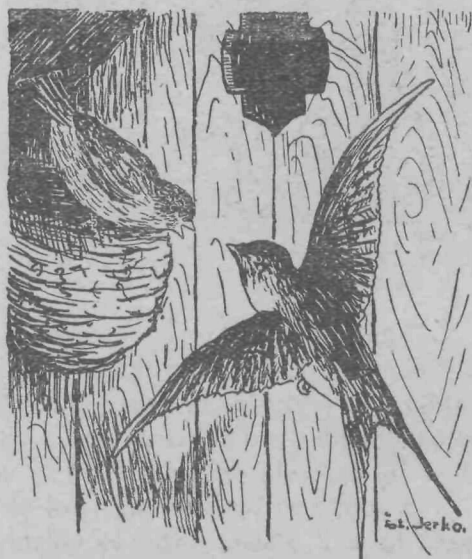
Tedaj se je bilo treba posloviti, oditi iz domovine: tako je velevala starodavna postava. A v tujini naše znanke niso pozabile slovenske hiše; spet se jim izpolnjuje globoka želja: iz egiptovskega prognanstva jih vleče mogočen nagon domov, k rojstni zibelki, pod lastni krov.

* * *

In spet je zasinila pred njimi dežela iz megle. Za njimi so bile skalnate gore, deloma še pokrite s snegom in ledom, za njimi kraške doline, ječeče v robstvu. V temni noči so zaslišale lastovice pod seboj šum široke Drave in Save in Mure, in ko je zjutraj vzhajalo solnce, je vriskala hrabra truma pozdrav slovenski hiši. Na strešnem slemenu zbrane so zapele dobrodošlico slovenski domovini. Ljudje spodaj so jih slišali in se radovali ljubih gostov, ki so donesli pomlad v deželo. Nato pa so se razšle, vsaka v dedno hišo svojih staršev. Rozinka od lanskega leta je bila prva med njimi.

Hvala Bogu, domek je tu, pod slemenom visi kot viteški gradič na skali, nepoškodovan, izvrstno ohranjen. In Rozinka pohiti vanj, da spet vidi ljubljeno, stari prostorček. Toda — o joj! Robot deček ji privrši iz gnezda nasproti, oblečen v zanikarn rjav suknjič, in naša znanca mora čuti grde besede:

»Ali je ciganija že spet tu, ta nebodijetrega? Proč iz moje hiše, da mi ne pridete preblizu s svojo golaznijo. Hiša je moja, z velikim trudom

sem jo popravil. Vso zimo je bila zapuščena in je razpadala. Proč od tod, potepuhinja!»

In dečakovo perje se je naščepirilo, njegov glas je kar brnel kot počen bron. Rejeni trebušček njegov je lastovici zapiral vhod. Nazadnje pa je prišla še njegova žena, se vsela na strešni žleb in jela še hujše kričati in zmerjati:

»Kaj, ti ptiči, ki Bogu kradejo čas, so že spet tu? Seveda, vi bi radi ležali v mehko nastlani pernici in da bi vas redili pošteni ljudje? A iz te moke ne bo kruha. Glejte, da se mi čimprej spravite s poti! Dovolj grenkega znoja nas je stalo, da smo lepo ocedili ta vaš brlog. Niti povedati se ne da, koliko nesnage je bilo v njem. Čedni ptički so morali bivati prej notri! Zdaj smo vse lepo uredili, kakor gre za gospodo, lepo in mehko obdali vso opravo, in zdaj bi vi radi noter! O verjamem, da vas mika, mene bi tudi! A jaz pravim: Iz tega ne ne bo nič in o tem dovolj!«

Jeznorita vrabulja je zletela k durim gnezda, se stisnila poleg moža, in oba sta kričala na vse pretege proti lastovkam tako, da bi bile reve skoro oglušele.

Najprej so bile vse poparjene, potem pa so hotele vzeti gnezdo z naskokom. A kmalu so uvidele, da ne bodo uspele proti vsiljivim drznežem, kajti že se je zgrinjala vsa rjava žlahta od vseh strani in podpirala roparska ardita z grdim kričanjem. V gnezdo sploh ni bilo mogoče priti, kajti vhod sta zapirala pritepenca, ki se nista genila od njega.

Slednjič so opustile lastovice-ubožice vsak poizkus, da si osvoje domačo hišo. Z glasno tožbo so obletavale sleme, a nikogar ni bilo, ki bi jim bil pomagal do pravice. Oj, kako žalostno je bil svidenje z domačo livado, kako lepe so bile sanje o ljubi stari rojstni hišici! Iz nje naj bi pokukali v svet tudi njihovi otročiči ter tvegali prvi izlet v bajno ozračje. A zdaj? Lepe sanje so proč, razbita zaželjena sreča. — — —

* * *

Solnce je bleščalo dol z modrega neba na polje in gozd, na hišo in lipo pred njo, pa tudi na gnezdece, ki sta si ga bila napravila lastavici Rozinka in njen soprog. Ravno letata obedve kot strelici po zraku in lovita mimogrede mušice, ki se igračkajo brezskrbno v solncu, nato pa s pleonom k gnezdu, kjer se steguje četvero lačnih vratov iz gnezda. Rozinka mlajša dobi komarja in zadovoljno se pomakne nazaj.

Lastovica ima nov dom ob stari hiši, in nova sreča ji je spet vzevela.

(Dennert — Idila iz narave.)

Zanimive pripovedi profesorja Silvestra.

6. Strahovi.

(Konec.)

a boste pa spoznali, da res ne smemo vsake stvari, ki jo mi ne poznamo, vzeti za strah, vam povem še en primer iz življenja Jaka Strahopetca, kako si je ta človek po nepotrebnem umišljaval prazne strahove.

Nekoč je obolel v sosednji vasi učitelj. Ko je zvedel zdravnik za njegovo bolezen, je poslal Jaka k njemu z nekimi zdravili in s sporočilom, da se jutri zdravnik sam oglasi, če ne bo bolniku odleglo.

Nesreča pa je hotela — ali pa je zdravnik sam to hotel, da bi Jaka spet doživel kak umišljen strah — da je moral Jaka spet šele na večer z doma. Pot do učitelja pa je vodila skozi gozd. Jaka se je seveda še obiral in pomišljal... Toda vedel je, da je zdravnik strog gospod, ki hoče, da se vse zgodi tako, kot on ukaže. Hočeš-nočeš: Jaka je moral oditi.

Domišljija mu je bila seveda kmalu vsa razgreta od strahov, in tako je bil že naprej prepričan, da ga bo srečala kaka pošast.

Komaj je bil sredi gozda, že je opazil kraj ceste strašno prikazen. Videl je, kako stoji za cesto mož-velikan. Glava mu je debela kot mernik, lasje razmršeni, in dolgi kodri mu padajo celo po obrazu. Obraz pa je rumenkasto-zelen, oči svetle kot dva žareča oglja, pa tudi ostalo telo se sveti v bledi svetlobi. Prav posebno pošastne so pa orjaške roke, ki jih ima pošast razprostrte, kot bi hotela zdajzdaj planiti na Jaka. Sicer stoji prikazen mirno, le lasje ji opletajo nemirno okrog čela. Ah! In ti pritajeni glasovi, ki prihajajo od tam! Kako gredo skozi kosti in mozeg! Pošast grči, pa spet piha in vmes tako strašno zacvili, da se tedaj tudi Jaka ves tresse. Spet ga oblije kurja polt, in zdi se mu, da mu odpovedujejo noge in roke. Pa saj že čuti, kako mu je roka izpustila palico, da je padla na tla. Tedaj je pa nekaj strašno zakričalo in planilo na Jaka.

Jaka pa — ne bodi len! — jo spet ubere po cesti nazaj, kar ga nesó noge. Nič ne obstane in nič se ne ozre, dokler ne priteče ves zasopljen domov naravnost v sobo k zdravniku. Zdravnik je seveda poznal njegove muhe, zato se mu ni prav nič začudil. Počakal je, da je fant prišel do sape, potem je pa smehljaje poslušal njegovo zgodbo o novem strahu. Ko je Jaka končal, mu je zdravnik rekel mirno: »Jaka, za nocoj imaš dosti. Pravzaprav bi te moral še enkrat poslati k učitelju, ker ga ne smem pustiti brez zdravil; ker pa vem, da tebe ne spravim več v noč, bom dobil koga drugega, da nese zdravila in sporočilo. Midva pa greva jutri prav ob tem času, kot si ti šel nocoj, na tisto mesto, da ti ondi dopovem in dokažem, da si ti velikanski tepec, ker vidiš strahove povsod, kjer jih ni in jih nikoli ne bo. Že nocoj bi ti sicer lahko razložil, odkod tista prikazen; ker pa vem, da bi mi ne verjel, bom rajši počakal do jutri.

Zdaj pa pojdi in večerjaj, potem pa mirno zaspí — bom že jaz nocoj varoval, da te živega ne snedó strahovi.«

Drugi dan v mraku stá šla res zdravnik in Jaka Strahopetec prav ob istem času in po isti poti, kot je šel Jaka dan prej sam. Kmalu sta bila na usodepolnem mestu. In prav kot včeraj je stala tudi ta večer pošast ob cesti, nič drugačna, kot jo je včeraj videl Jaka. Iznova ga je spreletel besen strah, in že je bil na tem, da bi jo bil ucvrl domov. Toda zdravnik ga je zgrabil za ramo in mu ukazal: »Jaka, stoj! Takih strahov se nama ni nič bati, pa naj jih pride tudi tisoč. Bodi miren in ne boj se! Počakaj malo, da se na lastne oči prepričaš, da tu ni drugega kot star, trhel parobek.«

Jaka je ubogal in boječe obstal. Zdravnik je vzel električno svetilko in posvetil pošasti pod nos. Lejte! Ob svetlobi se je pošast res izpremenila v star trš, ki je razpadal za cesto. Potem je pa posvetil zdravnik še okrog štora po tleh, prijel Jaka za roko pa mu kazal in razlagal:

»Viš, tukaj je tvoja palica, prav tako, kot si jo pustil včeraj.« Jaka palico pobere in vidi, da je res njegova.

»Tu le je pa tisti pošastni štor, ki se sveti v temi,« nadaljuje zdravnik. »Vzemi nož, pa ga odreži en kos.« Jaka uboga in drži kos trhla v roki. Zdravnik pa privije svojo svetilko, in glej, trhlo je bilo svetlo v Jakovi roki! Že ga hoče izpustiti, misleč, da se izpreminja v pošast. Zdravnik mu pa pravi:

»Norček, ne boj se! Ali nisi še nikdar videl, da se vedno tako svetlika trhel les ali pa staro meso ali pa gnile ribe? Če nisi prej vedel tega, vsaj zdaj si oglej! Povem ti pa tudi, odkod to pride. To povzročajo silno majhne živalice, ki jih imenujemo bakterije. Mnogo teh bakterij je čisto svetlobele barve. In taki svetli bakterije se kaj radi zaredijo v starem trnem lesu pa tudi v starem mesu in gnilih ribah. Zdaj si pa misli milijone in milijone takih bakterij na majhnem koščku lesa ali kjerkoli, potem ti bo pa umljivo, odkod ta svetloba. Ti bakterije tudi povzročajo, da se meso ali les vedno bolj razkrajata, in s tem je seveda tudi svetloba vedno večja. V južni Ameriki — pravijo — da so včasih celo pokrajine svetle od takih bakterij, pravzaprav od drevja, ki se razkrajata in gnije. Pa oglejva si še dalje to tvojo pošast!«

»Glej!« pri tem pokaže zdravnik Jaku po tleh, »tu je vse polno ptičjih odpadkov in perja tiste ptice, ki ji pravimo čuk. To nam zopet nekaj pove. Verjetno je namreč, da je hotela snoči tukaj prenočiti ta ptica in si je bila že izbrala ugodno ležišče na tem mestu, preden si ti prišel. Ko si jo pa zmotil v spanju, je seveda glasno pokazala svojo nevoljo. Zato je grčala in pihala in zdihovala, dokler ni padla tebi palica na tla. Tedaj pa se je tudi ona prestrašila, zakričala in odrčala čez tebe, da si poišče drugod mirno nočišče.«

Jaka je kar zijal, dasi se mu je zdela razlaga gospóda zdravnika dosti umljiva.

»Zdaj mi je pa tudi jasno, odkod lasje na glavi tvoje namišljene pošasti,« še doda zdravnik. »Poglej!« — in spet sveti in pokaže zdravnik okrog parobka — »toda okrog in tu zgoraj na parobku samem je polno praproti, ki poganja iz štora. To praprot je vznemiril čuk, zbujen iz spanja; tebi se je pa zdelo, da so to lasje, ker ti je tako govorila tvoja prenapeta domišljija. In roke pošasti? Ali ne vidiš tu zadaj dveh smrekovih vej, ki objemata s svojo senco parobek, da se človeku res zdi ob medli svetlobi, kakor jo daje štor samemu sebi, kot da hoče nekdo planiti na človeka in ga objeti.«

Zdaj je Jaka razumel. Osramočen je spoznal, da se je spet osmešil s svojimi strahovi. Ali je bil pa ozdravljen za vselej, bi se ne upali trditi.

Tudi mi smo malo dvomeče gledali v gospoda profesorja, dasi smo mu drugače vse na besedo verjeli. Poznejše življenje nas je pa dovolj prepričalo, da je strah mogoč le eden — hudoben človek.

Anton Žužek:

Za mamico.

*Pri nas je huda žalost gost,
da nismo več veseli,
in v naših prsih rana žgè —
ne vem, kdaj se zaceli.*

*Več očka ne kramlja zvečer,
kot je nekdanje čase,
on Majdko devlje spat zvečer
in potlej ždi sam zase.*

*Ko je na paši prav lepo,
mi pride bridko, bolno:
pokleknem v travo med ovcé
in jokam v toplo volno.*

Na dan svetega obhajila.

„Gospod, ti veš, da te ljubim!“

Dr. Ivan Pregelj:

Pravi dobrotnik

ali

levica naj ne ve, kaj je dala desnica.

(Igra v treh slikah.)

OSEBE:

Gospodična Marta, imejiteljica skromnega sirotinskega zavetišča.

Gospodična Marija, njena sestra.

Otroci v zavetišču: **Tončka**, **Lenka**, **Minka**, **Natašica**, **Vasilka**.

Stiskalčič, hišni posestnik.

Gospod Anton, upokojen župnik.

Neža, njegova sestra.

Vsedobri (lik bradatega človeka).

Lik **Usmiljenje** (*Lenka*).

Lik **Dobrota** (*Tončka*).

Lik **Hvaležnost** (*Minka*).

I. slika se godi v malem zavetišču gospodičen kontes Marte in Marije v mestu po zimi za časa velike draginje. — II. slika kaže stanovanje gospoda Antona v isti hiši. — III. slika je podeželsko sirotišče po enem letu spomladi.

I. slika.

Podolgovata soba. Ozadje dvoje oken. Med oknoma sveta podoba. Vrata z desne in leve. Dolga miza s sedmimi sedeži ali kloppo. Na levi v kotu mala mizica. Na desni kuhinjska omara (kredenca). Viseča luč.

Marta (reže kruh ob mali mizi, maže nanj marmelade): Tako, večerja je gotova. Samo še jabolko vsaki deklici.

Marija (zlagaje kruh na krožnike, postavlja je jih nato na dolgo mizo): Da, jabolko. Ampak zvečer je železno.

Marta: Kaj naj drugega dam? Za teden dni še jabolk ne bo več. Ubogi otroci!

Marija: Ne bodi tako malodušna, Marta! Bo že Bog pomagal. Glej, mene pa najina družinica prav nič ne skrbi.

Marta: Vidim. Kaj pa se ti brigaš za gospodinjstvo? Prebereš deklicam lepo povest, jim zapoješ pesem, zavrtiš se, Marija...

Marija: No, lepo te prosim!

Marta: Da, zavrtiš se, pa meniš, da je pravljica moka in pesem kruh. Pa ni.

Marija: Ni ne! Še jabolko ne, ki je za večerjo železno. Ampak veselje, pesem in vdano zaupanje v božjo dobroto...

Marta: Vse prav, Marija, a gospodinjske skrbi, da, gospodinjske skrbi pri tej draginji, v teh težkih časih...

Marija: Marta, midve sva vendar še dovolj bogati. Kaj pa, če je draginja! Utesniti se je treba! Ali ni tako?

Marta: Neumnica! Kmalu mi boš očitala, da sem razmetna. Marija, vsaj toliko bodi pametna, da se bom mogla pogovoriti s teboj.

Marija: Ljuba Marta, saj te nočem žaliti. Ampak jaz te ne razumem! Pred letom sva bili še bogati; ustanovili sva to zavetišče, in zdaj tožiš, kakor bi bili midve taki, ki sta potrebni.

Marta: Sva tudi.

Marija: Ni mogoče! Vsega nisva mogli razdati.

Marta: Nisva. Tistega ne, kar nama je oni brezvestni oskrbnik odnesel v tujino.

Marija: Marta! Kaj pa najina zlatnina, najini spomini na rajno mater?

Marta: Ti bi jih prodala?

Marija: Za sirote. Ali jih ti ne bi?

Marta (čez trenutje, bolno): Marija! Vse je že zastavljeno.

Marija: O Marta!

Marta: Da, tako je z nama. Pa boš še očitala, da dajem otrokom jabolko, ki je zvečer železno? Oh! Pa da bi še druge skrbi ne bilo! Jutri poteče stannarina. Ne vem, kje bi vzela. In gospod Stiskalčič, saj ga poznaš.

Marija: Meniš, da bi mogel biti tako grd in naju vreči izpod strehe?

Marta: Vem, Marija! Če ne plačava.

Marija: Marta! Pa kaj naj počneva z najinimi sirotami? Ubogi otroci! (Joče. Nato vedro): Marta, jaz bom pomagala. Glej, ali me vidiš? Vidiš te moje roke?

Marta: Vidim.

Marija: Ali si pozabila, kaj vse znajo? Slikati, igrati na klavir, igrati violino, vezti. Pa še angleško znam in pa francosko. Takoj jutri grem za učiteljico.

Marta: Kontesa Marija — pa učiteljica!

Marija: Zakaj pa ne? Ali morda ni kontesa Marta dekla in kuharica? Ali ne pomiva sama posode? Ali ne krpa sama otroških krile? Ali ne podpleta otroških nogavic? Da, slikala bom, vezla, učila klavir. Najine sirote ne bodo lačne, in gospoda Stiskalčiča se bova tudi otesli. Potem bo pa že Bog dal za naprej.

Marta: O Marija! Če ti ne zaupaš kar predrzno v božjo pomoč!

Marija: Ne govori tako, Marta! Čuj otročiče! (Za odrom se oglasi petje otrok.)

Pesem: Bog ptičice redi,
oblači lilijo,
sirot ne zapusti,
ki vanj zaupajo.

p
Bog pti - či - ce re - di, o - bla - či li - li - jo. Si-

mf
rot ne za - pu - sti, ki Vanj za - u - pa - jo.

(Dalje.)

Iz kraljestva gospodarice smrti. Smrt pobira — ne izbira. Ta pregovor tma isto veljavo za odrasle kakor za nežno- in mladoletne, če teh poslednjih še bolj ne zadeva. V Ljubljani je umrlo lani vsega skupaj 720 oseb. Med temi je bilo otrok do enega leta starosti 107; od dveh do 15 let pa 40. V dobi od 15. do 30. starostnega leta jih je smrt ugrabila pa zopet 101. Drugi so bili vsi starejši. Umrljivost v letu 1924. ni bila velika, ker ni bilo nalezljivih bolezni — ne griže, ne influence. Za škrlatinko je od 59 obolelih otrok umrlo samo 6. Ošpice so se bile sicer proti koncu lanskega leta močno razpasle, a nežnemu življenju so docela prizanašale. Norice so se tudi pojavljale, končno pa pustile mladim prijateljem življenja še vse upanje na starost. — Slabše se je godilo zadnji čas mladini na Angleškem. Tam je razsajala huda influenza ali hripa. Veliko šol so morali zapreti, ker je bila bolna mladina, pa tudi učiteljstvo. Marsikje so morali celo delo po tovarnah ali skrčiti ali pa ustaviti.

Nesreča nikoli ne počiva. O resničnosti tega pregovora se je gotovo vsakdo že prepričal. Najbolj bi pa temu pritrdila 14letna deklica H. G., ki je nedavno šla pogledat požar v Hrastju; svojega dveletnega nečaka, ki je spal na vozičku, je pa pustila samega na domu svoje sestre. V njeni odsotnosti se je zasmodila žimnica na peči. V sobi je nastal tak dim, da se je malo revše zadušilo. Nesreča tam, nesreča tu.

Brezsrčnost — milosrčnost. V bližini severoitalijanskega mesta Bergamo so našli one dni novorojenčka na cesti. Brezsrčnost neznane matere, ki se je na ta nezaslišani način iznebila lastnega otročiča! Tekom nekaj ur se je pa oglasilo sedem družin, ki so bile pripravljene nesrečno siroto vzeti za svojo. Katera družina naj bi ga vzela? Pogodile so se tako: Srečka naj odloči. Za vsako številko je bilo treba plačati primerno vsoto; skupiček se je obrestonosno naložil za novorojenčka. Pri srečkanju je izšel kot zmagalec bogat meščan brez otrok, ki je vzel otroka za svojega.

Kako boste sodili? Šestnajstletna deklica Mar. Spencer, rodom Angležinja, si je dala nakratko ostriči lase. Takoj nato ji je pa bilo že žal. Mislila je, da jo radi tega vse zasmehuje. Ni si dala te zamisli izbiti iz glave. Nesrečno revše je skočilo v zmedenosti v vodo in utonilo.

Vse se pripeti. V nemškem mestu Strassbourg je šla preprosta delavka po ulici. Nehote pogleda kvišku ter opazi, da leti s tretjega nadstropja neznan otrok — dol na cesto. Nič ne pomišlja, marveč hipoma stegne svoji močni roki in srečno ujame padajočega otročiča. Poškodovana ni bila ne delavka ne otrok. — Kaj takega se pač ne zgodi vsak dan.

Junaška ljubezen do bližnjega. Na Dunaju je peljal srednješolski katehet R. Gmeiner nekaj gojencev na izprehod. Živahni fantiči so v Pratru poskusili gladki led na ondotnem ribniku. Nesreča je hotela, da se je enemu od njih udrlo. Katehet skoči za njim, da ga reši. Fantič je bil res rešen, a rešitelja je zadela vsled ledene vode — kap, da je takoj izdihnil.

Zopet z drsališča v večnost. Že zadnji novičar je sporočil o smrtni nesreči dveh fantičev. V božičnih dneh sta pa pod ledom utonili dve hčerki slovenskega rojaka Antona Debeljaka v Denveru v Ameriki. Drsali sta se pred domačo hišo na tankem ledu, ki se je udril. Oče je vsled krika prihitel na pomoč, a bilo je že prepozno. Pač hud udarec za slovensko družino.

Kaj mladega človeka zmeša... Ni dolgo tega, ko smo čitali o 13 letnem dečku O. Š., ki jo je neznanokam popihal od svojih staršev v Ljubljani. Poizvedovali smo in povedalo se nam je, da je njegov oče poslovodja v nekem

Ljubljanskem kino-gledišču. Na pripombo: »Je pa najbrž mladi študentek okušal dobrote (bolje: strup) modernih kino-predstav?« — je sledil točen odgovor: »O seveda!«

Te nesrečne svalčice. V Kandiji je koncem januarja pogorel vezan kozolec z vso opremo in z večjo zalogo sena. V poročilu je bil dostavek: »Zažgal je baje posestnikov sinček, učenec 2. razreda; kadil je cigareto.« Kdor sega po prepovedanem sadu, ga vselej zadene večja ali manjša nesreča. Alkohol, nikotina (tobaka) — tega vsega se varuj, ti mladi prijatelj! Z ognjem pa previdnost!

Modrost v pregovorih domačih in tujih.

Misel.

Najboljše misli leže včasi pod mizo.
Najboljše misli pridejo često prekasno.
Prve misli so najboljše.
Zadnje misli navadno zmagajo.
Dobra misel pride redko sama.
Dobre misli in dobre drože razganjajo.
Kdor ima misli, ima tudi besede.
Mislim ni treba na sodnijo.
Kakršna misel, taka sanja.
Kdor mnogo misli, malo spi.
Komur manjka, ima mnogo misli; kdor jemlje, ima le eno.
Misli so kakor kure: letale bi samo ob tleh.
Misli so kakor krogla na kegljišču: leti in zadene, leti in zgreši.
Misli so kakor veter: slišiš ga, vidiš ne.
Misli so kakor čebele: noter in ven.
Misli rode strahove.
Misli in golobi pridejo vedno z družino nazaj.
Z mislimi ne boš nikomur ušes odgriznil.
Misli sodu dna ne izbijejo.
Kdor nima v mislih, mora imeti v petah.
Stot misli ne plača vinarja dolgá.
Na žale misli bodi vesela pesem v čisli.

Reki.

Lep kakor misel.
Za eno misel.
Na misel hoditi.
V mislih imeti.
V misel vzeti.
Po misli biti.
Enih misli biti.
Misel me je.
Ni vredno misli.

Drobiž.

V dveh sekundah štirinajstkrat okoli ekvatorja. Naša zemlja je okrogla. Tista črta, ki si jo mislimo potegnjeno okoli zemlje v sredi tako, da razdeli zemljo v dva enaka dela: na sever in na jug, se imenuje ekvator. Dolga je 40.000 kilometrov. Iz Novega Jorka so zadnjič brzojavili v Varšavo na Poljskem, od tam so brzojavili nazaj itd. To pot je električna iskra napravila štiridesetkrat; če jo preračunimo na ekvator, znači to štirinajstkratni ekvator. In vse to v dveh sekundah. Od zemlje do meseca ne znaša razdalja niti deset ekvatorjev.

Brez imen. V Koreji ne dajo otrokom ženskega spola pri rojstvu nobenega imena. Seveda dobijo doraščajoče deklice priimek, s katerim jih kličejo starejši prijatelji in sorodniki; toda samo roditelji imajo v poznejši starosti pravico, uporabljati to ime. Vsi drugi družinski člani in tujei se pa poslužujejo pri nagovoru opisovalnega načina, kakor n. pr.: Hči ali sestra tega in tega. Po možnosti pa tudi to odpade. Starši dajo omoženim hčeram ime okraja ali kraja, v katerem stanuje s svojim možem, roditelji njenega moža jo pa imenujejo po kraju, kjer je živela pred možitvijo.

Časopis beračev. Najzanimivejši »strokovni list« na svetu je pač časopis beračev, ki ga izdajajo v Parizu. List pri naša obširen seznam vseh porok, krstov in pogrebov, ki se vršijo tisti teden; pove natančno kraj in uro teh in nekatere priporočí še prav posebno. Nadalje objavlja list imena dobrih ljudi, kdaj sprejemajo obiske, oziroma kdaj so doma, in pa še druge stvari, tičočé se beraške stroke.

Raznoterosti. Italijan ljubkega duha vrtnic ne more prenesti, in je zato v Italiji tako malo rož. — Gazela preteče na begu lahko 26 km na uro. — Eifflov stolp v Parizu je najvišja stavba na svetu; 300 m je visok, tako kakor Šmarna gora nad Ljubljano. Ves je iz železa, vendar ima neki most na Angleškem šestkrat toliko železa v sebi kakor ta velikanski stolp. — Najgloblja točka v morju meri 9921 m in je blizu japonske obali. Za en sam turban je treba 25 m blaga. — V Evropi je okoli 200 vrst jedilnih gob; 50 prav dobrih, 50 srednje dobrih in 100 manj dobrih. Strupenih je pravzaprav samo sedem. — Mesto Arhangel'sk na Ruskem ima 40.000 ljudi pa nobenega hotela. Kdor hoče prenočiti, si mora poiskati sobo v zasebnem stanovanju.

Kako visoko lete ptiči. Slavni učenjak Aleksander Humboldt je bil mnenja, da leta ujeda kondor 7100 m visoko, a prirodoslovec Gaedke trdi po svojem opazovanju, ki ga je napravil na otoku Helgolandu, da lete ptice selivke po 3000 do 5000 m visoko, nekatere pa kar po 10.000 do 12.000 m nad zemljo. Profesor in zrakoplovec Poehl pa dokazuje v najnovejšem času, da je popolnoma nemogoče, da bi mogli ptiči leteti tako visoko, in sicer zato ne, ker je v višini 10.000 m 54 stopinj mraza, in ker tako nizkega zračnega tlaka ptiči nikakor ne morejo prenesti. Zrakoplovec Lucanus pripoveduje, da se ptiči nikoli ne dvignejo nad prvo plast oblakov, ako niso v to primorani, in da običajno ne letajo više nego 1000 m nad zemljo. Velika večina ptičev pa leta jako nizko. Samo ob posebnih prilikah so se dvignile vrane v višavo 1400 m, škrjančki 1700 m, orel pa 3000 m nad zemljo.

Črede bizonov (divje govedi) v Kanadi. Velikanske črede bizonov, ki so prvotno živele v severnoameriških prerijah in šteje milijone in milijone glav, so se skrčile do leta 1889, na 835 glav. Vzrok je bilo brezmiselno pobijanje te lepe živali in kupčijski lovi. V tem letu se je pa začelo tudi gibanje za varstvo preostalih živali. Leta 1905. se je za varstvo bizonov ustanovilo društvo »Ame-

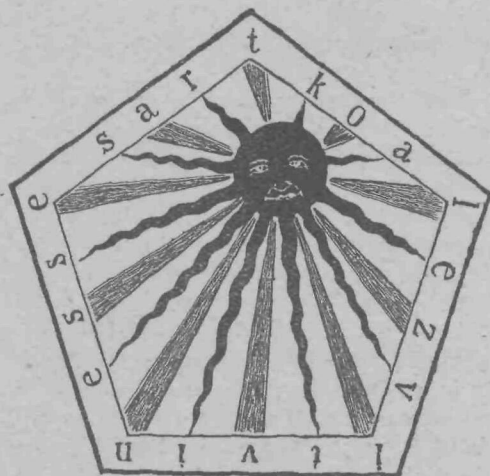
rican Bison Society« in izdalo tozadevne varnostne odredbe vlade Združenih držav. Uspeh je bil ta, da se je pomnožilo že po nekaj letih število bizonov v Severni Ameriki na 2000 glav. Kanadska vlada je vzela leta 1902. takozvane gozdne bizone v Atabasci pod svoje varstvo in kupila leta 1907. veliko privatno čredo v Zedinjenih državah ter jo prepeljala deloma v Elk Island Park, deloma v Buffalo Park pri Waimorigtu v provinci Alberta. Čreda v Buffalo Parku je tako narastla, da je štela v jeseni leta 1923. že 8300 glav in bila največja na svetu. Kljub velikosti parka, ki meri 42.000 ha, so se bizoni tako razširili, da je obstajala nevarnost križanja z manj vrednimi živalmi. Zato je dala uprava postreliti okoli 2000 glav. Izkupiček za kože, meso in montirane glave so porabili za kritje upravnih stroškov. Pred kratkim je pa združila kanadska vlada vse bizone v drugem velikem parku pri velikem jezeru v Alberti. V celi Severni Ameriki živi danes najmanj 15.000 bizonov, ki vsi dobro uspevajo.

Med Kanibali. V severni Avstraliji je dežela Arnhem. Prebivalci so menda pobili in požrli vso posadko trgovske ladje »Daniel Dapson«. Angleži so mislili, da so kanibalstvo (ljudožrstvo) že popolnoma zatrli, a ta slučaj pove, da ga še niso. Pred letom je izginila ta ladja brez sledu. Zdaj so pa našli nabiralci biserov na nekem plavu v zalivu Carpentaria ženo kapitana Spoarea. Pravila je, da je ladjo uničil vihar in da se je posadka rešila na suho. Tu so jih pa napadli domačini, več sto po številu, in so jih ujeli. Njo so privezali na kol, moške so pa vse vlekli proč. Ni videla več ne moža in tudi nobenega drugega potnika. Prepričana je, da so jih domačini vse pojedli. To prepričanje ji je utrdil poznejši dogodek: čez dva dni so ji vzeli namreč njeno majhno hčerko, so jo umorili pred njenimi očmi in so jo spekli na vročih kamenih. Kaj se je pozneje godilo, se ne ve dobro spominjati; grozni dogodki so jo namreč tako potrli, da je skoraj zblaznela. Ko je divjake napadel drug rod, je porabila priliko in ušla na plav. Križarila je na njem po zalivu okoli in čakala rešitve.

Slovstvo.

Izgubljeni raj. Dramatična bajka s petjem v treh dejanjih. Priredil Leopold Turšič. Ljubljana 1924. Založila prodajalna K. T. D. Natisnila Jugoslovanska tiskarna. Cena Din 10.—, po pošti 50 par več. — Res se dobro blago samo hvali in priporoča, vendar nam je žal, da je bilo o tej igrici tako malo čuti v javnosti: izborna je po pestrem dejanju, po jedrnatem jeziku in po izvorni šegavosti. Tudi lepo zaokrožena je in do konca živahna. Prav uporabna je tudi za otroške odre: nastopajo palčki, paži, še celó otroški balet se lahko uplete. Radi poučne vsebine jo tudi za šolske odre toplo priporočamo.

1. Solnce.

Pazi na solnčne žarke: so dolgi in kratki, svetli in črni. Iz črk pa zloži pregovor!

2. Skrivalica v besedah.

milim nebom

se živi

pase.

3. Skrivalica v sekiricah.

(Pazite na sekirice, ki leže na eni in isti črti.)

4. Naloga.

Iz sledečih lastnih imen sestavi znan slovenski pregovor: Dob, Esa, Lagos, Mohvali, Rob.

(Rešitev in imena rešilcev — ki se sprejemajo le tekem 10 dni po izidu lista — v prihodnji številki.)

1. Rešilec skrivalice v 5.—6. številki.

Poglej število črešenj! Začneš tam, kjer visi ena, in sicer zgoraj v prvi vrsti; nadaljuješ tam, kjer visi dve, potem pri treh in nazadnje pri štirih. Za prvo vrsto pride v istem redu druga, tretja in četrta. Zlogi dajo pregovor: Ukradene črešnje so sladke.

2. Rešitev besedne uganke v 5.—6. št.:

Dar, Eva, sel. ednica, top, Ivo, bob, roj, Ana, tek = Deseti brat.

3. Rešitev konjička v 5.—6. številki:

Govóri malo sam in pusti,
 naj drugi mnogo govóré.
 Saj znaš: kdor se širokousti,
 ta malo ali nič ne vé.

Medved.

4. Rešitev naloge v 5.—6. številki:

Kmetovalec, sekira, acetilen, vrtnica, Estera, rman, Mihael, Edvard, šaljivec, klaidivo, omara = Ksaver Meško: Mladim srcem.